

# Çingiz han we Teýmirleň hakynda

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Çingiz han we Teýmirleň hakynda “ÇENGİZ HAN” VE “AKSAK TEMİR BEK” HAKKINDA

Millî şuurun ve ilmî tarihçiliğin hâlâ gereğince gelişmemesi, dinî taassubun hâlâ ruhlara hükmetmesi dolayısıyla tarihimizin bazı büyüklerine karşı saygısızlıkta bulunmak, yahut Türk ırkının şu veya bu bölümlerini birbirine düşman saymak gibi yanlışlıklar sık sık yapılmaktadır. Bunların arasında en yaygını Çengiz ve Temir düşmanlığıdır. Bu düşmanlığı yapanlar arasında Şarلمان'la Şarlken'i birbirine karıştıran felsefeciler bulunduğu gibi tarihçi geçinenler de vardır.

Bu tarihçi geçinenlerden biri Türk soyunun güzelliği hakkında yazdığı bir gazete makalesinde yine dinî taassup sebebiyle Çengiz ve Temir'den “mahlûkat” diye bahsederek onların sarı “Moğol” ırkından olduğunu Türklerin ise beyaz ırkın mümessili olduğunu ileri sürdü.

Artık ilmî bir değeri kalmayan bu eskimiş sarı ırk, beyaz ırk tabirleri yanında muharririn Çengiz ve Moğollar hakkındaki son neşriyattan da habersiz olduğu, bu yazıları kırk yıl önceki ilmin kırıntılarıyla yazdığı anlaşılmaktadır.

Burada tafsilâta girişerek, bazı gençlerin sorularını cevaplandırmak üzere, şimdiye kadar varılan ilmî sonuçların özetini vereceğim:

1- Türklerle Moğollar iki kardeş millettir. Altay grubu denen akraba milletlerin en mühim iki tanesidir. Türkçe ve Moğolca eskiden tek dil olup ancak Hunlar çağında iki ayrı dil haline gelmiştir. “Hun – Türk münasebetleri” adlı tebliğ ile bunu iddia ve ispat eden Türk, Moğol ve Çin dilleri bilgini Von Gabain olmuştur. (İkinci Türk Tarih Kongresi, s. 895- 911, İstanbul, Kenan Matbaası).

2- Moğol kelimesini tarihe tanıtan Çengiz Han olmuştur. Kendisinden önce Moğollara (yani Moğolca konuşan boy ve uruklara) ne dendiği kesinlikle belli değildir. Sekizinci yüzyıla ait Orkun yazıtlarında görülen “Otuz Tatar” ve “Dokuz Tatar” adlı birliklerin Moğol olduğu ileri sürülmüşse de bu, bir faraziyeden ibaret kalmıştır: Çünkü bugün Moğolistan denilen eski Gök Türk ülkesinin ancak onuncu yüzyıldan başlayarak Moğollarla dolduğu ortaya konduktan sonra Sekizinci Yüzyılın Otuz Tatar ve Dokuz Tatarların da Türk olduğu kendiliğinden belli olmuştur. Gök Türkler çağında adı geçen “budun”lardan Moğol olduğu kesinlikle bilinen ancak Kıtaylar’dır ki daha sonraki zamanlarda da tarihe Moğol olarak geçmişlerdir.

3- Fakat Çengiz’in “Moğol” topluluğu etnik değil, tıpkı “Osmanlı” tabiri gibi siyasî bir isimdir ve aralarında Türkçe konuşan veya Türk olan boylar ve uruklar da vardır.

4- Eserini On Birinci Yüzyılda yazan Kaşgarlı Mahmud, Tatarları, ayrı lehçeleri olan bir Türk kavmi olarak göstermiştir.

5- On Üçüncü Yüzyılda Büyük Çengiz İmparatorluğunu gezen Marko Polo, “Tatar” kelimesini Türkler’le Moğollar’ın ikisini birden kapsayan bir deyim olarak kullanmıştır.

6- Türkler’in kendileri de “Tatar”ı Türkler’in bir parçası ve belki de Doğu Türkçe’siyle konuşan Türkler olarak saymışlardır. Âşıkpaşaoğlu, tanınmış tarihinde Süleymanşah’la birlikte Anadolu’ya gelen Türkleri “elli bin miktarı göçer Türkmen ve Tatar evi” olarak kaydeder.

7- Osmanlı padişahlarından II. Murad zamanında, hicrî 843’te yazılıp tarafımdan yayınlanan bir tarihî takvimde Çengiz, Ögedey, Güyük, Mengü, Hülegü, Abaka, Keyhatu gibi Müslüman olmayan Çengizli Kaanlar rahmetle anılmıştır. (Osmanlı Tarihine ait Tarihî Takvimler, s. 92-94, İstanbul 1961, Küçük aydın Basımevi). Yani On Beşinci Yüzyıl ortalarına kadar

Türkiye’de aydınlar arasında bir Tatar düşmanlığı, Müslüman olmayan Türk’e düşmanlık diye bir şey yoktu. Bu müsamahakârlık Doğu Türkleri’ni veya Tatarları yabancı saymaktan, Çengiz Hanedanını millî bir hanedan saymaktan ileri geliyordu. Umumî bir müsamaha olsaydı aynı hoşgörülük Bizanslılara, Ermeniler ve Gürcülere, Batılılara karşı da gösterilirdi.

8- Türkler’le Moğollar aynı kökten gelen iki kardeş millet olmakla beraber Çengiz Han, Moğol değil, Türk’tü. Çengiz’in Türklüğü tarihî geleneklerin dışında tarafsız çağdaş Çinlilerin tanıklığı ile de sabittir. Profesör Zeki Velidi Togan, 1941’de yayınladığı “Moğollar, Çengiz ve Türklük” adlı küçük eserinde, (s. 18) ve 1946’da yayınladığı “Umumî Türk Tarihine Giriş” adlı büyük ve değerli eserinde (s. 66) Çengiz Kaan’ı 1221’de ziyaret eden Çao-hong adlı bir Çin elçisinin verdiği bilgiyi nakletmiştir. Bu elçi, Çengiz’in eski Şato Türklerinden indiğini gayet açık olarak belirtmiştir. Şatolar ise, bilindiği üzere eski Gök Türkler’den inen büyük bir uruktur. Çengiz’in tipi hakkındaki tarihî bilgiler de (uzun boy, kumral saç, beyaz ten, yeşil göz) eski Gök Türk kağanlarınıninkine uymaktadır. Çengiz’in aile adı olan “Börçegin”, “Börü Tegin’in Moğolca söylenişinden ibaret olduğu gibi “Çengiz” kelimesi de “Tengiz” yani “Deniz” kelimesinin Moğolca söylenişinden başka bir şey değildir. Türkçe’de “t” ile başlayan kelimelerin Moğolcada “ç” ile başladığını Altay dilleri uzmanları söylemektedir.

Çengiz’in ailesi hiç şüphesiz eski Türk devlet geleneğine uygun olarak çok eski zamandan beri Moğollardan bir kısmı üzerinde (belki de Moğollaşmış Türkler üzerinde) beğlik eden bir Eçine Hanedanı kolu idi. Bu hanedanda Türk geleneklerinin devam etmekte olduğu Çengiz’in oğullarından Çağatay ve Ögedey’in adlarından gözükmektedir. “Çağa” ve “Öge” bilindiği üzere, Türkçe kelimelerdir.

9- Aksak Temir Bek’in bir Barlas gibi olması ve Barlasların Moğol uruğu sayılmasında Temir’in Türklüğüne engel değildir. Temir’in ailesi de Çengiz ailesinin bir kolu olup Barlas uruğu

üzerinde beğlik etmiştir. Ruslar tarafından Temir'in mezarını açmak suretiyle yapılan incelemeler onun da uzun boylu ve beyaz tenli olduğunu ortaya koymuştur ki eski Arap ve Fars edebiyatlarındaki Türk tavsifine tamamen uygundur. Üstelik Temir'in anadili de Türkçe'dir.

10- Ne Çengiz ne Temir Bek, Aryanî tipinde değildi. Klâsik Türk tipi bazı sahtekârların iddia ettiği gibi Hind Avrupa tipi olmayıp Çinlilerle Aryanîler arasında orta bir tiptir. Mezarlardan çıkan kafatasları, eski heykeller, eski duvar resimleri ve tarihî tavsifler bunu gösterdiği gibi Arap ve Fars şiirlerinde de çekik gözlü Türk güzellerinin övülmesine dair birçok örnek vardır. Milâdî 1114'te, yani daha Çengiz'in ve Moğollar'ın ortaya çıkmasından ne kadar önce ölmüş olan Zemahşerî'nin bir Türk güzeli hakkında yazdığı şu şiirlere bakın:

“O ne kutlu bir gündü ki Yâfes kızlarından güzel ve cilveli bir kıza malik olmuşum. O güzel gözleri her ne kadar dar ise de sihir kârlık bakımından geniştir. Baktığı vakit gözlerinin karası görünürse de güldüğü zaman bu siyahlığın hepsi kaybolur.”

\* \* \*

“Türk”‘ neslinden bir güzel kız beni kendi isteğimle ölüme doğru götürmektedir. O kızın kendi fettan, gözleri de öldürücüdür. Zaten Türk'ün öldürücülüğü meşhur değil midir? Bu kızın kardeşinin kılıcı ne kadar kesici ve öldürücü ise de bu hususta onun gözü erkek kardeşinin kılıcından daha kesicidir. Kardeşi, aldığı esirleri azad ederse de bunun esirleri azad kabul etmez. Kardeşi bazı insanların kanını dökerse de bu herkesin kanını dökmektedir. Kardeşinin elinde kâfirler feryad etmektedir. Bu ise Müslümanları inletmektedir. Ben onun hicranı ile ağladıkça o benim karşımda güler ve güldüğü vakit büsbütün darlaşan gözleri kalbimi yaralar.”

\* \* \*

“Su’dâ (1) ya şöyle söyle: Bizim sana ihtiyacımız yoktur ve biz iri siyah gözlüleri istemeyiz. Dar gözler ve dar gözlüler bizim düşüncemizi ve hayalimizi doldurmuşlardır. Onlar baktıkları vakit yalnız gözlerinin siyahlıkları görünür. Fakat gülecek olurlarsa o siyahlık da görünmez olur. Türk yüzü-ki Tanrı onları kem gözden esirgesin-gökteki ay gibidir” (Atsız Mecmua, Sayı: 15, 15 Temmuz 1932, Sayfa: 66-67.)

11- Oğuzlar’ın da vaktiyle tam klâsik Türk tipinde olduklarının en büyük delili daha Selçuklu devleti kurulmadan önce ölmüş bulunan Mes’ûdî’nin kaydıdır. Mes’ûdî “Oğuzlar çekik gözlüdür. Fakat onlardan daha çekik gözlü olanlar da vardır.” demektedir. Genellikle Oğuzlar’ın torunları olan bugünkü Türkiye Türkleri’nin arasında da bu tipin tam veya biraz değişik örnekleri çok sayıda göze çarpmaktadır.

12- Aksak Temir’in Türkiye Türkleri ile çarpışmasını bir millî dâvâ haline getirmeye çalışmak millî bir ihanetten başka bir şey değildir. Aksak Temir’in Yıldırım Bayazıd’a karşı savaşı ordusunda pek çok Doğu Anadolu Türkmen vardı. Bu savaş gerçekte Osmanlı-Karaman, Osmanlı – Akkoyunlu, Osmanlı – Safevî vuruşmaları gibi bir iç savaştır. Osmanlı – Karaman ve Osmanlı – Safevî savaşlarında gösterilen sertlik Osmanlı – Çağatay savaşındakini bastırarak niteliktedir. Bu çarpışmalar Türk tarihinin oluşundaki bir kader sonucudur. Türk tarihi pek çok iç çarpışmalarla doludur. Nitekim Osmanlı tarihinde de prensler arasındaki kıyımcı savaşlar büyük bir bölüm teşkil eder.

13- Son zamanlarda Kül Tegin anıtının bulunduğu yerde keşfedilip Kül Tegin’e ait olduğu iddia edilen heykelin tipi arkaik Orta Asya tipidir. Herhalde Kül Tegin’in veya Gök Türkler’in de “Moğol” olduğu iddia edilemez.

14- Selçukluların İranlı saray şairlerinden “Dih Hudây Ebu’l-Ma-âlîyi’r Râzi” Selçuk sultanının sarayındaki Türk kölemenlerden bahsederken şöyle demektedir: “Hepsi Kırgız ve Çin kökünden olan servi boylular, hepsi Yağma ve Tatar

tohumundan olan gül yüzlü güzeller. Aralarında gümüş çeneli Oğuz ve Kıpçak güzelleri, mis yüzlü ve ay gibi Kay ve Kimekler de var. Tanrım, bu Türk çocukları ne güzel şeyler ki onlara bakan insanın gözleri bahar gibi olur.”

Buradaki Çin'den maksat uzak doğu Türkleri ve belki de Moğollardır. Tatarların Yağmalarla birlikte gül yüzlü güzeller olarak gösterilmesi onların su katılmamış Türklüklerine en büyük delildir.

15- Bugün özellikle “Tatar” denilen Türkler Kazanlılarla Kırımlılardır. Kazanlılar eski Bulgar Türklerinin, Kırımlılar da Kıpçakların torunlarıdır. Yani bugün siyasî ve hatta coğrafi bir anlamı olan Tatar kelimesini bir Moğol uruğu, yahut Türk'ten başka bir şey diye düşünmek imkânsızdır.

Bu şartlar içinde Türk tarihinin iki büyük şahsiyeti olan Çengiz Han ile Temir Bek'i Türk'ten gayrı ve hele Türk düşmanı olarak görmek, göstermek ve düşünmek tarihi tahrif etmekten başka bir şey değildir. Özellikle Tatar kelimesini Moğol veya gayritürk bir millet anlamında kullanmak hiçbir şey bilmemek demektir.

Türkler, Türk tarihinin birinci sınıf insanlarından bazılarını tenkit etmek, beğenmemek, sevmemek hakkına maliktirler. Fakat hanedanlar arasındaki rekabetler dolayısıyla bunlardan birini tutarak onun hasmını millî düşman diye ilan edemezler. Irk davalarında coğrafyanın hiçbir değeri yoktur.

Türkler'den bazılarını millî düşman diye göstermek hem tarihi değiştirmek, hem de yarınki Türk birliğini baltalamak olur. Bu baltalama, tarihî düşmanlarımızın ekmeğine yağ sürmektir.

(1) “Su'dâ”, Zemahşerî'nin Arap sevgilisinin adıdır. Bu şiirleri o zaman Kelâm Tarihi profesörü, sonra Diyanet İşleri Başkanı olan Şerefeddin Yalçınaya tercüme etmişti.

Hüseyin Nihâl ATSİZ.

«Ötüken», 23 Temmuz 1966, Sayı: 31 – 32 Taryhy şahslar